

Föstudaginn 25. apríl 1997.

Nr. 210/1996.

Pétur Þór Sigurðsson

(sjálfur)

gegn

Landsbanka Íslands

(Hákon Árnason hrl.)

Skaðabótamál. Framsal kröfu. Bankar. Lögmenn. Sératkvæði.

Dómur Hæstaréttar.

Mál þetta dæma hæstaréttardómararnir Haraldur Henrysson, Guðrún Erlendsdóttir, Gunnlaugur Claessen, Markús Sigurbjörnsson og Pétur Kr. Hafstein.

Áfrýjandi skaut málinu til Hæstaréttar með stefnu 31. maí 1996. Hann krefst þess, að stefndi verði dæmdur til að greiða sér 8.746.319 krónur með dráttarvöxtum samkvæmt III. kafla vaxtalaga nr. 25/1987 frá 15. október 1992 til greiðsludags. Þá krefst áfrýjandi málskostnaðar í héraði og fyrir Hæstarétti.

Stefndi krefst aðallega staðfestingar hins áfrýjaða dóms og málskostnaðar fyrir Hæstarétti. Til vara krefst hann þess, að kröfur áfrýjanda verði lækkaðar og málskostnaður felldur niður.

Nokkur ný skjöl hafa verið lögð fyrir Hæstarétt.

I.

Atvikum málsins er skilmerkilega lýst í héraðsdómi. Eins og þar kemur fram, heimilaði Hæstiréttur 24. október 1994 endurupptöku hæstaréttarmáls nr. 61/1992, en dómur í því hafði verið kveðinn upp 15. október 1992. Með dómi réttarins 23. mars 1995 var kröfu sóknaraðila í málinu, Sigurjóns Ragnarssonar, gegn áfrýjanda þessa máls vísað frá Hæstarétti. Í þessum úrlausnum Hæstaréttar var hvorki tekin afstaða til þess, hver væri réttur eigandi kröfu samkvæmt áskorunarstefnu frá 8. janúar 1987, sem gerð var aðfararhæf með áritun 2. febrúar og stefndi framseldi áfrýjanda 2. september sama ár, né hvort sú krafa hefði verið nægjanlega tryggð með fjárnámi 26. mars 1991 í ætluðum eignarhluta Sigurjóns Ragnarssonar í Pósthússtræti 11 (Hótel Borg) og Einholti 2 í Reykjavík.

II.

Í málinu er fjallað um skaðabótakröfu áfrýjanda utan samninga á hendur stefnda, og er hún á því reist, að löglærður starfsmaður stefnda hafi gefið ranga yfirlýsingu 2. október 1992, sem öðru fremur hafi leitt til þess, að í dómi sínum 15. sama mánaðar hafi Hæstiréttur talið aðfarargrundvöll áskorunarstefnunnar niður fallinn, er fjárnámsgerðin fór fram. Þetta hafi leitt til þess, að áfrýjandi hafi ekki fengið fullnustu kröfunnar, eins og nánar er lýst í héraðsdómi.

Til þess að áfrýjandi geti í þessu máli komið fram bótaábyrgð á hendur stefnda, þarf hann fyrst að færa sönnur að eignaraðild sinni að hinni umræddu kröfu og sýna jafnframt fram á, að hann hafi orðið fyrir raunverulegu tjóni, er stefndi eigi sök á og ekki hann sjálfur.

III.

Í héraðsdómi er því lýst, hvernig Helgi Þór Jónsson setti stefnda að handveði sex víxla í árslok 1985. Eftir skuldaskil Helga Þórs við stefnda í júlí 1987 féllst stefndi á að láta af hendi víxlana og áskorunarstefnuna. Áfrýjandi, sem var lögmaður Helga Þórs, kom vegna þessa í starfsstöð stefnda 2. september 1987, en ósannað er, að Helgi Þór hafi þá verið með honum. Áfrýjandi kvittaði á handveðsbréfið, að hann tæki við víxlunum fyrir hönd Helga Þórs, en löglærður starfsmaður stefnda ritaði á áskorunarstefnuna, að kröfur samkvæmt henni væru framseldar áfrýjanda. Fyrir héraðsdómi hefur lögfræðingurinn staðfest, að framsalið hafi farið fram að beiðni eiganda kröfunnar, Helga Þórs Jónssonar. Heldur lögfræðingurinn því fram, að þetta hafi verið gert til hagræðis fyrir Helga Þór við innheimtu hennar.

Áfrýjandi og Helgi Þór Jónsson gáfu 30. júlí 1993 um það sameiginlega yfirlýsingu, að í byrjun júlí 1987 hefðu þeir gert með sér óformlegt samkomulag um framsal kröfunnar til áfrýjanda sem greiðslu til hans upp í þóknun fyrir lögfræðistörf fyrir Helga Þór. Þessi síðbúna yfirlýsing á sér enga stoð í gögnum málsins aðra en þá, að báðir hafa staðfest efni hennar fyrir héraðsdómi. Það veitir ekki skýra vísbendingu um eignaraðild áfrýjanda að kröfunni, að hennar var getið á eignayfirliti Helga Þórs 30. júní 1987, en ekki á yfirliti 31. ágúst sama ár, er hann sótti um leyfi til greiðslustöðvunar. Fyrir dómi sagði Helgi Þór jafnframt, að skuld sín við áfrýjanda

hefði um þessar mundir numið allt að tíu milljónum króna. Enginn reikningur af hendi áfrýjanda vegna lögfræðistarfa hans fyrir Helga Þór hefur verið lagður fram, og á því er ekki byggt, að þessi skuld hafi verið tíunduð í skattskilum áfrýjanda eða bókhaldi, hvorki fyrir né eftir fjárnám vegna hennar í áðurgreindum fasteignum, sbr. 2. mgr. 60. gr. laga nr. 75/1981 um tekjuskatt og eignarskatt. Þá hefur engin kvittun verið sýnd um það, að áfrýjandi hafi tekið við hinni framseldu kröfu sem greiðslu fyrir lögfræðistörf. Áfrýjandi framseldi dómkröfuna sama dag og hann fékk hana úr hendi stefnda til Lögmannna Hamraborg 12 sf. í Kópavogi til tryggingar tékkaskuldum Helga Þórs, en fékk hana framselda sér að nýju 18. desember 1987, þar sem lögmenirnir mátu trygginguna ófullnægjandi.

Eins og hér stendur á, verður ekki á það fallist, að framsalsáritun stefnda á hina umræddu áskorunarstefnu geti út af fyrir sig verið fullnægjandi sönnun um eignaraðild áfrýjanda að kröfunni. Þegar allt er virt, sem fram er komið í málinu, verður ekki talið, að áfrýjanda hafi tekist að færa sönnur að því, að hann hafi orðið eigandi kröfunnar við framsalið 2. september 1987 og þá ekki komið fram sem lögmaður umbjóðanda síns, Helga Þórs Jónssonar. Verður hinn áfrýjaði dómur staðfestur þegar af þessari ástæðu.

Rétt þykir, að áfrýjandi greiði stefnda málskostnað fyrir Hæstarétti, eins og í dómsorði greinir.

D ó m s o r ð:

Hinn áfrýjaði dómur á að vera óraskaður.

Áfrýjandi, Pétur Þór Sigurðsson, greiði stefnda, Landsbanka Íslands, 200.000 krónur í málskostnað fyrir Hæstarétti.

S é r a t k v æ ð i

**Gunnlaugs Claessen og
Markúsar Sigurbjörnssonar**

Við erum sammála meiri hluta dómara um það, sem greinir í I. kafla dómsins.

Við erum jafnframt sammála meiri hluta dómara um, að ýmis at-
riði í málinu gefi tilefni til vafa um, hvort Helgi Þór Jónsson hafi í
reynd í júlí 1987 framselt áfrýjanda til eignar kröfu á hendur Sigur-

jóni Ragnarssyni, sem stefndi naut á þeim tíma handveðsréttar í og fékk áritaða áskorunarstefnu fyrir 2. febrúar 1987. Hvað sem slíkum vafa líður, hefur stefndi hins vegar ekki leitt að því rök, hvernig það geti að lögum skipt máli um hugsanlega bótaskyldu vegna yfirlýsingar starfsmanns hans 2. október 1992, hvor þeirra Helga eða áfrýjanda hafi að réttu lagi átt kröfuna samkvæmt árituðu stefnunni á hendur Sigurjóni. Að því gefnu er til þess að líta, að Helgi bar fyrir héraðsdómi, að hann hefði framselt kröfuna áfrýjanda og gaf auk þess skriflega yfirlýsingu sama efnis ásamt áfrýjanda 30. júlí 1993. Þá framseldi stefndi 2. september 1987 réttindi samkvæmt árituðu stefnunni til áfrýjanda eftir beiðni Helga, en upp frá því mátti þannig líta á áfrýjanda sem formlega réttan eiganda að kröfunni. Þótt bú Helga hafi verið tekið til gjaldþrotaskipta 30. nóvember 1988 og skiptum lokið 2. mars 1995, verður enn fremur að gefa því gætur, að lánardrottinn Helga, sem kunna að telja dóm, er gengi áfrýjanda í vil, halla á rétt þeirra, eiga þess kost að leita endurupptöku skipta og reyna að fá hnekk framsali kröfunnar til hans. Geta hagsmunir þrotabús Helga Þórs Jónssonar eða hans persónulega þannig ekki staðið í vegi aðild áfrýjanda að þessu máli. Verður samkvæmt þessu að telja áfrýjanda hafa sýnt nægilega fram á rétt sinn yfir kröfunni á hendur Sigurjóni Ragnarssyni til að beina nú bótakröfu að stefnda.

Af hálfu stefnda er viðurkennt, að starfsmaður hans gaf fyrrgreinda yfirlýsingu 2. október 1992 að ósk lögmanns Sigurjóns Ragnarssonar, án þess að starfsmaðurinn kynnti sér gögn um viðskiptin, sem efni hennar tók til. Starfsmanninum mátti vera ljóst, að yfirlýsingarinnar væri leitað vegna dómsmáls milli Sigurjóns og áfrýjanda. Af gögnum málsins er sýnt, að efni yfirlýsingarinnar var rangt í mikilvægum atriðum. Telja verður yfirlýsinguna hafa ráðið úrslitum um þá niðurstöðu, sem Hæstiréttur komst að í dómi 15. október 1992 í máli Sigurjóns og áfrýjanda. Sýndi starfsmaður stefnda því við gerð yfirlýsingarinnar af sér háttsemi, sem stefndi ber bótaábyrgð á.

Óumdeilt er, að nokkru áður en dómur Hæstaréttar gekk 15. október 1992, var áfrýjanda orðið kunnugt um efni yfirlýsingarinnar frá 2. sama mánaðar, svo og, að hún hafi verið lögð fram í málinu af hálfu Sigurjóns Ragnarssonar ásamt málflutningsskjali, þar sem byggt var meðal annars á henni. Allt að einu kom áfrýjandi ekki á

framfæri athugasemdom um réttmæti yfirlýsingarinnar, heldur lét hann við það sitja að krefjast þess án árangurs, að starfsmaður stefnda leiðrétti hana. Þótt áfrýjandi hafi að þessu leyti sýnt af sér skeytingarleysi, verður ekki horft fram hjá því, að í málinu lágu þá þegar fyrir tvær eldri yfirlýsingar sama starfsmanns stefnda, frá 8. og 16. maí 1991, þar sem lýst var á enn annan veg viðskiptum stefnda við áfrýjanda og Helga Þór Jónsson varðandi kröfuna á hendur Sigurjóni Ragnarssyni. Þegar þess er gætt, er ekki næg ástæða til að láta það varða áfrýjanda réttindamissi, að hann hafi ekki brugðist sérstaklega við þriðju yfirlýsingunni um þetta efni. Verður því bótaskylda lögð á stefnda vegna þess tjóns, sem yfirlýsingin 2. október 1992 hefur bakað áfrýjanda með framangreindum hætti.

Eins og málið liggur fyrir, verður að líta svo á, að Helgi Þór Jónsson hafi framselt áfrýjanda umrædda kröfu á hendur Sigurjóni Ragnarssyni í heild sinni. Því er ekki haldið fram, að neinu hafi átt að breyta um gildi framsalsins, hvort árangur yrði af viðleitni áfrýjanda til að innheimta kröfuna og hversu mikið hann kynni þá að fá í sinn hlut. Getur því engu skipt við úrlausn málsins, hvert tilefni framsalsins hafi verið eða hvað áfrýjandi kunni að hafa látið af hendi að endurgjaldi fyrir það.

Fjárnám áfrýjanda hjá Sigurjóni Ragnarssyni, sem var felld úr gildi með dómi Hæstaréttar 15. október 1992, var gert 26. mars 1991 í eignarhluta hins síðarnefnda í fasteignunum Pósthússtræti 11 og Einholti 2 í Reykjavík. Fyrir liggur, að fyrrgreinda fasteignin var seld Reykjavíkurborg með kaupsamningi 26. apríl 1990, sem hafði ekki verið þinglýst, þegar fjárnámið var gert, fyrir 147.900.000 krónur. Var eignarhluti Sigurjóns í henni 7,17%. Þá liggur einnig fyrir, að kaupandi eignarinnar áskildi sér rétt gagnvart seljendunum til að nota hluta kaupverðsins til að létta af henni óviðkomandi veðskuldum, þar á meðal fjárnámi áfrýjanda, sem kaupandinn taldi seljendurna bera sameiginlega ábyrgð á, að yrði aflétt, en kaupandinn mun fyrst hafa innt af hendi greiðslu að þessu leyti til seljenda, eftir að fjárnám áfrýjanda var felld úr gildi með fyrrnefndum dómi. Verður samkvæmt þessu að telja áfrýjanda hafa sýnt nægilega fram á, að krafan á hendur Sigurjóni Ragnarssyni hefði fengist greidd að fullu

vegna fjárnámsins 26. mars 1991, ef ekki hefði til ógildingar þess komið.

Samkvæmt framansögðu teljum við, að taka eigi til greina kröfu áfrýjanda um, að stefnda verði gert að greiða honum 8.746.319 krónur. Við teljum kröfuna eiga að bera dráttarvexti samkvæmt III. kafla vaxtalaga nr. 25/1987 frá 30. ágúst 1993, en þann dag var mánudur liðinn, frá því að áfrýjandi beindi rökstuddri kröfu að stefnda um greiðslu bótafjárhæðarinnar, sbr. 15. gr. tilvitnaðra laga. Þá teljum við, að dæma eigi stefnda til að greiða áfrýjanda málskostnað í héraði og fyrir Hæstarétti, en tökum ekki afstöðu til fjárhæðar hans, þar sem meiri hluti dómenda hefur komist að annarri niðurstöðu.

Dómur Héraðsdóms Reykjavíkur 30. maí 1996.

1.0.

Mál þetta, sem tekið var til dóms föstudaginn 3. maí sl., hefur Pétur Þór Sigurðsson, kt. 290354-4479, Klyfjaseli 18, Reykjavík, höfðað fyrir Héraðsdómi Reykjavíkur með stefnu, birtri 28. júní 1995, á hendur Landsbanka Íslands, kt. 710169-3819, Austurstræti 11, Reykjavík.

Dómkröfur stefnanda eru þær, að stefndi verði dæmdur til að greiða sér 8.746.319 kr. með dráttarvöxtum samkvæmt III. kafla vaxtalaga nr. 25/1987 með síðari breytingum frá 15. október 1992 til greiðsludags. Krefst stefnandi, að dæmt verði, að dráttarvextir leggist við höfuðstól á tólf mánaða fresti, í fyrsta skipti 15. október 1993. Þá krefst stefnandi málskostnaðar úr hendi stefnda samkvæmt málskostnaðarreikningi og að tekið verði tillit til skyldu stefnanda til þess að greiða virðisaukaskatt á málskostnað svo og útlagðs kostnaðar.

Dómkröfur stefnda eru þær aðallega, að hann verði sýknaður af öllum kröfum stefnanda og dæmdur málskostnaður úr hendi hans að mati dómsins, en til vara, að stefnukröfur verði stórlækkaðar og málskostnaður felldur niður.

Sáttaumleitanir fyrir dómi hafa ekki borið árangur.

2.0.

Málavextir.

Í hnotskurn eru málavextir þeir, að stefnandi telur sig hafa árið 1987 eignast kröfu á hendur Sigurjóni Ragnarssyni frá fyrri eiganda hennar, Helga Þór Jónssyni. Þar sem stefndi hafði kröfuna að handveði og hafði fengið áritaða áskorunarstefnu um aðfararhæfi hennar, kom til formlegs framsals frá stefnda til stefnanda. Eftir ítrekaðar innheimtutilraunir tókst stefnanda í mars 1991 að ná tryggingu fyrir kröfunni með fjárnámi í fast-

eign. Fjárnámsgerðinni var skotið til Hæstaréttar til ógildingar. Stefnandi fullyrðir, að á grundvelli rangrar yfirlýsingar frá starfsmanni stefnda, Benedikt Guðbjartssyni hdl., 2. október 1992 og annarra gagna frá honum, komnum úr fórum stefnda, sem lögð voru fram í málinu fyrir Hæstarétti, hafi dómsniðurstaðan orðið sú, að aðfarargrundvöllur áskorunarstefnunnar hafi verið niður fallinn, er fjárnámsgerðin fór fram. Fjárnámsgerðin var felld úr gildi, sbr. dóm Hæstaréttar 15. október 1992 (H. 1992, 1627). Stefnandi óskaði í maí 1994 endurupptöku málsins í Hæstarétti á þeim grunn, að hin ranga yfirlýsing starfsmanns stefnda hefði ráðið úrslitum um niðurstöðu málsins. Á beiðnina var fallist í október 1994, og með dómi Hæstaréttar 23. mars 1995 var hinn fyrri dómur úr gildi felldur (H. 1995, 802).

Reisir stefnandi skaðabótakröfu sína á hendur stefnda á því, að starfsmaður stefnda, Benedikt E. Guðbjartsson hdl., hafi með hinni röngu yfirlýsingu sinni valdið því, að Hæstiréttur hafi með dómi réttarins felld úr gildi fjárnámið með þeim afleiðingum, að stefnandi fékk ekki fullnustu kröfu sinnar, sem hann hefði ella fengið, og tapaði kröfunni endanlega við gjaldþrot Sigurjóns Ragnarssonar 10. mars 1995, en búið hafi verið eignalaust. Stefnandi telur sig því hafa orðið fyrir tjóni vegna athafna fyrrgreinds starfsmanns stefnda. Dómkrafa stefnanda á hendur stefnda er skaðabótakrafa utan samninga, þ. e. höfuðstóll, vextir og kostnaður. Hefur stefndi neitað að bæta stefnanda ætlað tjón hans. Um skaðabótaskyldu stefnda vísar stefnandi til almennra reglna skaðabótaréttarins. Stefndi mótmælir öllum röksemdum og málsástæðum stefnanda í þessu efni.

Krafa stefnanda 15. október 1992 sundurliðast þannig:

1. Höfuðstóll skv. áritun á áskorunarstefnu	kr.	1.500.360
2. Dráttarvextir til 15. október 1992	–	7.023.262
3. Málskostnaður samkvæmt áritun á áskorunarstefnu	–	155.000
4. Útlagt vegna innheimtutilrauna	–	67.697
Samtals 15. október 1992		kr. 8.746.319

Nánar eru málavextir þessir:

Hinn 11. desember 1985 tók stefndi til innheimtu sex víxla, að fjárhæð 2.800.000 kr., af Helga Þór Jónssyni, þáverandi eiganda Hótel Arkar í Hveragerði. Var einn víxill samþykktur af Ólafi Laufdal, tveir víxlanna af Sælgetisgerðinni Völu sf., en þrír víxlar voru samþykktir til greiðslu af Sigurjóni Ragnarssyni, að fjárhæð 500.000 kr. hver, með gjalddögum 1. maí, 17. maí og 1. júní 1986. Voru víxlar þessir út gefnir af Helga Þór Jónssyni og framseldir af honum. Víxlana greiddi Sigurjón ekki þrátt fyrir greiðslutil-

mæli bankans. Hóf Landsbankinn lögfræðilega innheimtu á víxlunum hjá Sigurjóni og gaf út áskorunarstefnu á hendur honum í nafni bankans, sem árituð var um aðfararhæfi hjá Sigurjóni 2. febrúar 1987. Ekki er kunnugt um frekari innheimtutilraunir handveðshafans, stefnda í máli þessu, á hendur Sigurjóni Ragnarssyni, eftir að aðfarargrundvöllurinn var fenginn. Þá fékk bankinn áritaða áskorunarstefnu um aðfararhæfi á Sælgætisgerðina Völu sf. 6. júní 1987.

Hinn 30. desember 1985 gaf Helgi Þór Jónsson út veðskuldabréf til Landsbanka Íslands fyrir skuld við bankann, að fjárhæð 2.750.000 kr. Til tryggingar skuldinni var 13. veðréttur í Eirhöfða 17, Reykjavík. Var sú eign leyst 27. febrúar 1987 úr veðböndum fyrir veð í Höfðabakka 1, Reykjavík, en til frekari tryggingar skuld þessari og öðrum skuldum sínum við Landsbankann „nú eða síðar“ setti Helgi Þór Landsbankanum framangreinda sex víxla að handveði. Var handveðssetningarinna getið á skuldabréfinu sjálfu og jafnframt gefið úr sérstakt handveðsbréf (tryggingarbréf) af Helga Þór um handveðssetningu víxlanna til bankans.

Hinn 23. júlí 1987 keypti Landsbankinn að beiðni Helga Þórs Jónssonar skuldabréf, að nafnverði samtals 7.000.000 kr., út gefin af Birni Alfreðssyni, og gekk andvirði bréfanna m. a. til greiðslu skuldar Helga Þórs við bankann samkvæmt veðskuldabréfinu, sem einnig var tryggt með handveðssettu víxlunum.

Stefnandi segir, að á þessum tíma hafi hann um nokkurt skeið haft á hendi umsvifamikil lögfræðistörf fyrir Helga Þór Jónsson og átt hjá honum þóknun. Það hafi því orðið að samkomulagi þeirra í milli í júlí 1987, að stefnandi fengi framseldar til sín sem greiðslu upp í þóknun þær kröfur, sem Helgi hafði sett stefnda að handveði, kæmi til þess, að bankinn léti þær af hendi.

Þó að víxlarnir stæðu til tryggingar fleiri skuldum Helga Þórs við bankann, féllst bankinn á að afhenda Helga þá aftur, enda taldi stefndi, að víxilkröfur á hendur Sigurjóni Ragnarssyni væru einskis virði sökum ógjaldfærni hans. Kom lögmaður Helga, stefnandi máls þessa, til að sækja víxlana í bankann 2. september 1987, og kvittaði lögmaðurinn á handveðsbréfið (tryggingarbréfið) um móttöku víxlanna sem hér segir: „Reykjavík, 2. 9. 1987. Ofangreindir víxlar að þeim fyrsta undanskildum móttækni fyrir hönd Helga Þórs Jónssonar. Pétur Þór Sigurðsson hdl. (sign).“

Samtímis fékk lögmaðurinn að beiðni sinni áskorunarstefnuna (dómsígildið) á Sigurjón Ragnarsson framselda á sitt nafn af bankanum með svoljóðandi framsali: „Reykjavík, 2. 9. 1987. Kröfur samkvæmt þessari árit-

uðu áskorunarstefnu eru hér með framseldar til Péturs Þórs Sigurðssonar hdl., Tryggvagötu 26, Reykjavík. Skal hann njóta allra þeirra réttinda, sem framseljandi á skv. stefnunni, allt án ábyrgðar framseljanda. Landsbanki Íslands, lögfræðingadeild, Benedikt E. Guðbjartsson hdl. (sign).“

Áskorunarstefna í nafni bankans, árituð um aðfararhæfi á Sælgætisgerðina Völu sf., var framseld stefnanda með sama hætti. Stefndi fullyrðir, að stefnandi hafi ekkert minnst á það við Benedikt, að hann væri orðinn eigandi kröfu samkvæmt áskorunarstefnunni. Hafi framsölin verið stíluð á lögmanninn að beiðni hans til hagræðis við innheimtu krafna. Þennan sama dag framseldi stefnandi áskorunarstefnuna á Sigurjón Ragnarsson Lögmönnum Hamraborg 12 sf. í Kópavogi til tryggingar á skuld skjólstæðings síns, Helga Þórs Jónssonar, við Samvinnubankann vegna útgáfu Helga Þórs á innstæðulausum tékkum, er voru í innheimtu hjá lögmönnum. Var framsal stefnanda til lögmanna svohljóðandi: „Reykjavík, 2. 9. 1987. Kröfur samkvæmt þessari árituðu áskorunarstefnu eru hér með framseldar Lögmönnum Hamraborg 12 sf., Hamraborg 12, Kópavogi. Skulu þeir njóta allra þeirra réttinda, sem framseljandi á skv. stefnunni. Pétur Þór Sigurðsson hdl. (sign).“ Lögmenn Hamraborg 12 sf. mátu kröfuna hins vegar ófullnægjandi vegna ógjaldfærni Sigurjóns og framseldu stefnanda áskorunarstefnuna að nýju 18. desember 1987.

Sama dag og stefnandi fékk fyrir hönd umbjóðanda síns, Helga Þórs Jónssonar, innheimtukröfuna á Sigurjón Ragnarsson úr hendi bankans og framseldi kröfuna til Lögmanna Hamraborg 12 sf. til tryggingar skuldum Helga Þórs, 2. september 1987, fékk Helgi Þór greiðslustöðvun á búi sínu á grundvelli greiðslustöðvunarbeiðni stefnanda fyrir hönd Helga Þórs, dags. 31. ágúst 1987. Fylgdu greiðslustöðvunarbeiðninni m. a. tvö yfirlit um eignir og skuldir Helga Þórs, annað dags. 21. júlí 1987, þr. 30. júní 1987, þar sem til útistandandi krafna Helga Þórs eru taldir víxlar á Sælgætisgerðina Völu og Sigurjón Ragnarsson, að fjárhæð 3.100.835 kr., hitt dags. 31. ágúst 1987, þr. 31. ágúst 1987(?), þar sem víxilkrafna er ekki getið. Var stefnandi aðstoðarmaður Helga Þórs á greiðslustöðvunartíma. Greiðslustöðvunin rann út 2. febrúar 1988, en 23. ágúst 1988 fékk Helgi Þór heimild til leitar nauðasamninga. Leyfið var afturkallað 8. nóvember 1988, og 30. nóvember 1988 gaf Helgi Þór sig og einkafirmu sín, Hótel Örk og Vélaleigu Helga Þórs Jónssonar, upp til gjaldþrotaskipta. Ekki fór fram endurskoðun á bókhaldi þrotabúsins. Lauk skiptum þess 2. mars 1995.

Stefnandi, er hafði undir höndum hina framseldu áskorunarstefnu fyrir víxlunum á Sigurjón Ragnarsson, hófst ekki handa um innheimtu kröfunnar árið 1988. Í ársbyrjun 1989 birti hann Sigurjóni greiðsluáskorun og krafð-

ist síðan gjaldprotaskipta á búi hans, en afturkallaði gjaldþrotabeiðnina gegn loforði um greiðslu. Í júní 1990 fékk stefnandi fjárnám fyrir kröfunni í fasteigninni Blikanesi 13, Garðabæ, sem var mjög veðsett og einnig talin eign eiginkonu Sigurjóns samkvæmt kaupmála. Var fjárnáminu áfrýjað til Hæstaréttar 14. september 1990 til ógildingar. Samþykkti stefnandi ómerkingu fjárnámsins, sem Hæstiréttur felldi síðan úr gildi með dómi 22. mars 1991. Stefnandi fullyrðir, að meðan á þessum innheimtutilraunum hafi staðið, hafi af hálfu Sigurjóns aldrei verið höfð uppi mótmæli um gildi kröfunnar eða aðild að henni.

Sigurjón Ragnarsson hafði ásamt þrettán öðrum veðhöfum í Pósthússtræti 11 (Hótel Borg) keypt eignina á nauðungaruppbóði 9. janúar 1989. Nam eignarhluti Sigurjóns í eigninni 7,17%. Voru áhvílandi veðbönd á eigninni afmáð lögum samkvæmt. Hinn 26. mars 1991 fékk stefnandi svo komið fram fjárnámi á grundvelli margnefndrar áskorunarstefnu á Sigurjón Ragnarsson í eignarhlutum hans í Pósthússtræti 11 (Hótel Borg) og Einholti 2, Reykjavík. Fjárnámsgerðinni var þinglýst á fasteignirnar. Krafa stefnanda var því tryggð með 1. veðrétti í eignarhlutum Sigurjóns í framangreindum fasteignum.

Eftir að uppbóðsafsal hafði verið gefið út fyrir Hótel Borg, var þinglýst afsali til Reykjavíkurborgar, sem hafði keypt eignina af Sigurjóni og sameigendum hans. Við þinglýsingu þess var gerð athugasemd um hið áhvílandi þinglýsta fjárnám, sem kaupandi krafði síðan seljendur um, að yrði af-létt.

Framkvæmd áðurgreinds fjárnáms var kærð til Hæstaréttar með kröfu um ógildingu fjárnámsins, en kröfum kæranda var hafnað og vísað frá með dómum réttarins 3. maí og 22. nóvember 1991. Segir í síðarnefndum dómi Hæstaréttar, að krafa um, að fjárnám verði felld úr gildi, sæti ekki kærðu. Skaut Sigurjón þá fjárnáminu til Hæstaréttar til ógildingar með áfrýjunarstefnu 7. febrúar 1992. Sætti málið kærumeðferð í Hæstarétti eftir 1. júlí 1992. Sendi stefnandi Hæstarétti greinargerðir í málinu í ágúst 1992 með kröfu um frávísun málsins frá Hæstarétti.

Hinn 8. maí 1991 hafði lögmaður Sigurjóns, Steingrímur Þormóðsson hdl., komið til lögmanns stefnda, Benedikts Guðbjartssonar hdl., og beðið hann að staðfesta, að krafan á Sigurjón Ragnarsson samkvæmt víxlunum þremur og hinni framseldu áskorunarstefnu hefði verið gerð upp við bankann með kaupum á veðskuldabréfum af Helga Þór Jónssyni. Benedikt gaf út og afhenti honum svofellda yfirlýsingu f. h. lögfræðingadeildar Landsbanka Íslands, dags. 8. maí 1991:

„Vegna framsals Landsbanka Íslands, dags. 2. 9. '87 á áskorunarstefnu,

sem út gefin var 8. 1. 1987 af Landsbanka Íslands á hendur Sigurjóni Ragnarssyni, nnr. 7967-3005, Austurstræti 20, Reykjavík, vegna þriggja víxla, hvers að fjárhæð 500.000 kr., sem Sigurjón hafði samþykkt til greiðslu og út gefnir voru af Helga Þ. Jónssyni, skal fram tekið, að lögmaður nefnds Helga Þ. Jónssonar, Pétur Þór Sigurðsson hdl., leysti til sín fjárkröfuna, sem gerð var upp við bankann með kaupum á veðskuldabréfum í eigu Helga Þ. Jónssonar. Víxlarnir voru upphaflega keyptir af Helga Þ. Jónssyni. Þetta staðfestist hér með.“

Lét lögmaður Sigurjóns stefnanda vita um yfirlýsinguna 10. maí 1991. Fór stefnandi síðan á fund Benedikts með kröfu um leiðréttingu, með því að rangt væri í yfirlýsingunni, að bankinn hefði keypt víxlana af Helga Þór og stefnandi leyst til sín fjárkröfuna, sem gerð hefði verið upp við bankann með kaupum á veðskuldabréfum í eigu Helga Þórs.

Samkvæmt kröfu stefnanda lét Benedikt honum í té leiðréttingu f. h. lögfræðingadeildar Landsbanka Íslands, dags. 16. maí 1991, svohljóðandi: „Að athuguðu máli skal upplýst, að í ofangreindri yfirlýsingu er rangt frá greint, að Landsbanki Íslands hafi keypt ofangreinda víxla. Þeir voru afhentir til tryggingar viðskiptum Helga Þ. Jónssonar. Skuld þá, sem þeim var ætlað að tryggja, greiddi lögmaður Helga Þ. Jónssonar og kostnað vegna dómtöku máls út af víxlunum og fékk því kröfuna framselda til sín.“

Gerði stefnandi ekki athugasemdir við leiðréttingu Benedikts, þó að þar væri ranghermt, að lögmaður Helga Þórs hefði greitt þá skuld, sem víxlunum var ætlað að tryggja, og lagði báðar yfirlýsingar Benedikts fram í Hæstarétti ásamt greinargerð sinni í framangreindu hæstaréttarmáli nr. 452/1991, sem vísað var frá Hæstarétti 22. nóvember 1991, af því að krafa um ógildingu fjárnáms sætti ekki kærur.

Um miðjan september 1992 fékk stefnandi svo greinargerð af hálfu Sigurjóns vegna málskots hans á fjárnáminu til Hæstaréttar 7. febrúar s. á. Reisti Sigurjón Ragnarsson þar kröfu sína um ógildingu fjárnámsins á tveimur málsástæðum, þ. e., að stefnandi væri ekki eigandi kröfunnar samkvæmt áskorunarstefnunni, heldur Helgi Þór, og að fjárkrafan hefði verið gerð upp við bankann með kaupum á veðskuldabréfum í eigu Helga Þórs. Fylgdi greinargerð Sigurjóns m. a. fyrirnefnd yfirlýsing Benedikts E. Guðbjartssonar hdl. frá 8. maí 1991. Sendi stefnandi Hæstarétti athugasemdir sínar, dags. 22. september 1992. Mótmælti hann öllum staðhæfingum kæranda sem röngum. Fylgdi athugasemdum stefnanda m. a. leiðrétting Benedikts Guðbjartssonar hdl. frá 16. maí 1991 við yfirlýsinguna frá 8. maí 1991.

Stefndi hefur áréttað, að í greinargerð stefnanda til Hæstaréttar hafi ekkert verið minnst á ranghermin í yfirlýsingum Benedikts né hafi stefnandi lagt

fyrir Hæstarétt sönnun um eignaraðild sína að fjárnámskröfunni eða að áskorunarstefnan hefði verið framseld sér sem eiganda, en ekki umboðsmanni Helga Þórs.

Hinn 7. október 1992 barst stefnanda viðbótargreinargerð af hálfu Sigurjóns Ragnarssonar. Fylgdi henni yfirlýsing, út gefin 2. október 1992 af Benedikt f. h. Landsbanka Íslands, lögfræðingadeildar, svohljóðandi: „Það staðfestist hér með, að undirritaður lögmaður framseldi fyrir hönd Landsbanka Íslands áritaða áskorunarstefnu í málinu: Landsbanki Íslands gegn Sigurjóni Ragnarssyni, nnr. 7967-3005, Austurstræti 20, Reykjavík, sem árituð var 2. 2. 1987, vegna þriggja víxla, hvers að fjárhæð 500.000 kr., með gjalddögum 1. 5. 1986, 17. 5. 1986 og 1. 6. 1986, til lögmannsins Péturs Þórs Sigurðssonar hdl. vegna Helga Þórs Jónssonar, nnr. 5978-7489, Grænuhlíð 17, Reykjavík. Ofangreindir víxlar voru greiddir með kaupum á veðskulda-bréfi af Helga Þór Jónssyni, en um leið voru nokkrar aðrar viðskiptaskuldir hans gerðar upp.“

Jafnframt fylgdu viðbótargreinargerðinni af hálfu Sigurjóns ljósrit af kaupnótu bankans fyrir skuldabréfakaupum hans af Helga Þór Jónssyni og tryggingarbréfinu fyrir handveðssetningu víxlanna. Gerði lögmaður Sigurjóns m. a. svofellda grein fyrir gögnum sínum í viðbótargreinargerðinni:

„3. Ljósrit af gagni, sem afhent var í dag af Benedikt Guðbjartssyni hdl., sem að sögn Benedikts sýnir þau skuldabréf, sem síðar urðu greiðsla Helga Þórs Jónssonar til bankans vegna ofangreindra víxla.

4. Ljósrit af tryggingarbréfi, þar sem víxlarnir eru m. a. tilgreindir. Tekið skal fram, að Benedikt segir, að víxlarnir hafi síðar verið keyptir af bankanum af Helga Þór Jónssyni og færslutölur á víxlunum vitni um það.“

Í viðbótargreinargerðinni af hálfu Sigurjóns var því sem áður haldið fram, að stefnandi væri ekki eigandi fjárnámskröfunnar, og á það bent, að ekki hefði verið lagt fram í málinu neitt framsal frá Helga Þór Jónssyni til stefnanda. Þá var byggt á því, að Helgi Þór hefði greitt víxlana að baki áskorunarstefnunni.

Stefnandi mun ekki hafa sent Hæstarétti andmæli eða athugasemdir við viðbótargreinargerðina. Hins vegar sendi stefnandi starfsmanni stefnda, Benedikt Guðbjartssyni hdl., áskorun um að leiðrétta nú þegar niðurlagið í yfirlýsingu Benedikts frá 2. október 1992 um greiðslu víxlanna með kaupum á veðskuldabréfi af Helga Þór að viðlagðri ábyrgð Landsbankans, kæmi til þess, að stefnandi yrði fyrir réttarspjöllum af völdum yfirlýsingar Benedikts. Fékk Benedikt yfirlýsinguna 8. október 1992. Hafði Benedikt ekki svarað bréfinu, er Hæstiréttur ógilti fjárnámsgerðina með dómi viku síðar, 15. október 1992. Segir m. a. svo í dómsforsendum:

„Pegar atvik máls eru virt, svo sem umsvifamikil lögfræðistörf varnaraðila fyrir Helga Þór Jónsson, greiðslustöðvun hins síðarnefnda, ofangreind yfirlýsing Landsbankans frá 2. október 1992, viðskipti hans sem lögmanns varðandi kröfukaup og að skuldbindingar samkvæmt áskorunarstefnunni voru greiddar „með kaupum á veðskuldabréfi af Helga Þór Jónssyni“, þykir á skorta, að varnaraðili hafi fært fyrir því fullnægjandi rök, að hann hafi ekki komið fram sem umboðsmaður Helga Þórs Jónssonar við framsal áskorunarstefnunnar þrátt fyrir orðalag á því.

Fallist er þannig á það með sóknaraðila, að aðfarargrundvöllur áskorunarstefnunnar hafi verið niður fallinn, er hin kærða fjárnámsaðgerð fór fram. Ber því að fella hana úr gildi.“

Stefnandi taldi stefnda eiga sök á því, að Hæstiréttur felldi fjárnámið úr gildi, þar sem ógildingin hefði algerlega byggst á yfirlýsingu lögmanns stefnda, Benedikts E. Guðbjartssonar hdl., frá 2. október 1992. Krafði stefnandi bankann um leiðréttingu og skaðabætur, þar sem hann hefði fengið víxilkröfurnar framseldar af Helga Þór sem greiðslu upp í þóknun fyrir lögfræðistörf. Varð samkomulag um að leita umsagnar hæstaréttarlögmannanna Tryggva Gunnarssonar og Viðars Mús Matthíassonar um hugsanlega skaðabótaskyldu stefnda. Varð niðurstaða lögmannanna sú, „að ekki sé hægt að slá því föstu með fullri vissu, hvaða þýðingu yfirlýsingin frá 2. október 1992 hefur í forsendum dóms Hæstaréttar í málinu nr. 61/1992“, en færa megi þó sterk rök fyrir því, að efni hennar vegi þar þungt. Þá töldu lögmenirnir, að ef stefnandi gæti sýnt fram á, að hann hefði fengið kröfurnar, er áskorunarstefnan bar með sér, sem greiðslu á þóknun og öðlast fullnustu að nokkru eða öllu við nauðungarsölu á fjárnámsandlögnum, væri fullkomin ástæða til að ætla, að dómstólar myndu fallast á skaðabótakröfur hans á hendur stefnda að því marki, sem hann hefði fengið fullnustu á kröfunni á grundvelli fjárnámsins. Ítrekaði stefnandi bótakröfu sína með bréfi til bankans, dags. 30. júlí 1993. Lagði stefnandi með bréfinu fram svohljóðandi yfirlýsingu sína og Helga Þórs Jónssonar, dags. sama dag, 30. júlí 1993:

„Við undirritaðir, Helgi Þór Jónsson, kt. 251043-3969, og Pétur Þór Sigurðsson hdl., gefum nú í sameiningu þá yfirlýsingu, að við staðfestum, að við gerðum með okkur eftirgreint óformlegt samkomulag í byrjun júlí 1987: 1. Að Helgi framseldi til mín dómkröfur þær, sem hann átti, m. a. á hendur Sigurjóni Ragnarssyni, en hafði sett Landsbanka Íslands að handveði, kæmi til þess, að bankinn léti kröfurnar af hendi. Þar sem bankinn var formlegur dómhafi, skyldi hann framselja kröfurnar beint til mín. 2. Að framsal þessara krafna skyldi vera greiðsla upp í þóknun Péturs fyrir lögfræðistörf, sem

hann hafði þá þegar innt af hendi fyrir Helga. 3. Að þar sem vitað var, að skuldarar að kröfunum voru nánast ógjaldfærir og kröfurnar því líklega ónýtar, enda besta sönnun þess, léti Landsbankinn þær af hendi, var lítið á þetta sem óvissa greiðslu upp í þóknunina til Péturs. Allt framangreint staðfestum við hér með sem rétt með undirritun okkar.“

Ítrekaði stefnandi enn kröfur sínar í bréfi 15. janúar 1994, og í maí 1994 hafnaði stefndi þeim með vísan til umsagnar lögmanns bankans, Stefáns Péturssonar hrl.

Með umsókn 20. maí 1994 beiddist stefnandi endurupptöku hæstaréttarmálsins nr. 61/1992, þ. e. málsins, þar sem Hæstiréttur hafði ógilt fjárnámið með dómi réttarins 15. október 1992 (H. 1992, 1627). Samþykkti Hæstiréttur endurupptöku málsins með þeim rökum, að leiddar hefðu verið sterkar líkur að því, að gögn, sem fyrst hefðu komið fram á lokastigi málsins, hefðu ekki gefið rétta mynd af atvikum, sem réðu öðru fremur úrslitum um niðurstöðu þess. Yrði að telja stefnanda hafa fært fyrir því nægjanleg rök, að hann kynni að hafa stórfellda hagsmuni af því, að málið verði af þessum sökum tekið að nýju til meðferðar og dómsuppsögu fyrir Hæstarétti.

Hæstiréttur tók enga afstöðu til dómkrafna stefnanda né grundvallar að fjárnáminu, heldur vísaði málinu frá Hæstarétti með svofelldum rökstuðningi, sbr. dóm réttarins 23. mars 1995 (H. 1995, 802):

„Af hálfu sóknaraðila er þess nú krafist aðallega, að synjað verði um framgang fjárnámsgerðar í 7,17% eignarhluta sóknaraðila í Pósthússtræti 11, Reykjavík, í eignarhlutum hans í fyrstu og annarri hæð í eystri enda fasteignarinnar Einholts 2 í Reykjavík. Til vara krefst hann þess, að gerðin verði ómerkt og felld úr gildi. Þá krefst hann málskostnaðar fyrir Hæstarétti. Varnaraðili krefst þess, að kröfum sóknaraðila verði hafnað, til vara, „að staðfest verði, að hefði yfirlýsing Landsbanka Íslands, dags. 2. október 1992, ekki komið til, hefði kröfum sóknaraðila verið hafnað“, til þrautavara, „að viðurkennt verði með dómi, að aðfarargrundvöllur sá, sem hin kærða fjárnámsgerð var byggð á, sé í fullu gildi“. Þá krefst hann málskostnaðar fyrir Hæstarétti. Aðilar eru um það sammála, að fasteignirnar, sem voru andlag fjárnámsins, er áfrýjað var 7. febrúar 1992, séu ekki lengur í eigu sóknaraðila og ekki unnt að framfylgja því með uppboðsgerð. Sóknaraðili hefur þannig ekki lengur lögvarða hagsmuni af því að fá hnekkkt fjárnámi varnaraðila, og ber að vísa málinu frá Hæstarétti. Mál aðila er þá í því horfi, að dómur Hæstaréttar frá 15. október 1992 hefur verið felldur úr gildi. Hefur þá engin afstaða verið tekin til grundvallar þess, sem fjárnámið hvíldi á.“

Reisir stefnandi skaðabótakröfu sína á hendur stefnda á því, að starfs-

maður stefnda, Benedikt E. Guðbjartsson hdl., hafi með hinni röngu yfirlýsingu sinni 2. október 1992 valdið því, að Hæstiréttur hafi með dómi réttarins 15. október 1992 (H. 1992, 1627) fellt úr gildi fjárnámið í Pósthússtræti 11 og Einholti 2, Reykjavík, fyrir kröfu stefnanda á hendur Sigurjóni Ragnarssyni samkvæmt hinni framseldu og aðfararhæfu áskorunarstefnu með þeim afleiðingum, að stefndi fékk ekki fullnustu kröfu sinnar, sem hann hefði ella fengið, og tapaði kröfunni endanlega við gjaldþrot Sigurjóns 10. mars 1995, en búið hafi verið eignalaust.

Ritaði stefnandi stefnda bréf, dags. 24. mars 1995, þar sem hann ítrekaði bótakröfu sína og lýsti sjónarmiðum sínum. Var stefnanda tilkynnt með bréfi Stefáns Péturssonar hrl., dags. 14. júní 1995, að kröfum hans væri hafnað.

Fyrir dóminn hafa komið til munnlegrar skýrslugjafar auk stefnanda áðurgreindir Benedikt E. Guðbjartsson og Helgi Þór Jónsson.

3.0.

Málsástæður og lagarök stefnanda.

Stefnandi kveðst hafa verið eigandi þeirrar kröfu, er fjárnám var gert fyrir í eignarhlutum skuldara í Hótel Borg og fleiri eignum. Afstaða fyrri eiganda kröfunnar sé afdráttarlaus þar um, sem komi bæði fram í yfirlýsingu hans og skýrslum um tilgreiningu eigna í júní og ágúst 1987. Þá hafi afstaða stefnda sem hins formlega framseljanda kröfunnar ekki síður úrslitaáhrif þar um. Áritunin um framsal á dómsgildið sé ótvíræð, enda framsalsyfirlýsingin ekki ein og sér látin duga, heldur sé og bætt við, að framsalshafi, stefnandi máls þessa, skuli njóta allra réttinda, sem framseljandi eigi. Þá sé einnig á þetta lögð sérstök áhersla í niðurlagi annarrar yfirlýsingar starfsmanns stefnda, sem hafi verið gefin „að athuguðu máli“, því að sérstaklega sé þar tekið fram, að stefnandi hafi fengið kröfuna „framselda til sín“.

Stefnandi kveður fjárnámið, sem hafi verið þinglýst á 1. veðrétt eignarhlutanna, hafa tryggt kröfu stefnanda að fullu og öllu. Afstaða kaupanda Hótel Borgar hafi verið afdráttarlaus til þess, að af kaupverði heildarignarinnar yrði fé ráðstafað til uppgreiðslu kröfunnar, yrði fjárnáminu ekki aflýst. Með yfirlýsingu skuldara og eiginkonu hans hafi verið af þeirra hálfu fallist á, að þeirra hlut yrði ráðstafað til greiðslu kröfunnar. Hefði komið til uppboðs eignarhlutanna, sé ljóst, að andvirði þeirra hefði og dugað til uppgreiðslu kröfunnar. Þegar fjárnámsgerðin hafi verið felld úr gildi með fyrri hæstaréttardóminum 15. október 1992, hafi ekki aðeins tapast hin fullkomna trygging fyrir kröfunni, heldur hafi og krafa stefnanda á hendur skuldara verið niður fallin. Ekki hafi því verið unnt að ganga að öðrum

hugsanlegum eignum skuldara. Á grundvelli dómsins hafi fjárnáminu verið aflýst og kaupandi Hótel Borgar, sem hefði fengið þinglýst afsali sínu, innt greiðslur kaupverðsins af hendi, m. a. til skuldara kröfunnar. Þegar síðari dómurinn hafi gengið 23. mars 1995, hafi fyrri andlög ekki verið lengur í eigu skuldarans og því ekki unnt að ganga að þeim. Skuldarinn hefði að auki verið úrskurðaður gjaldþrota að kröfu stefnda 10. mars 1995. Samkvæmt upplýsingum bústjóra sé búið eignalaust.

Krafa stefnanda á hendur skuldara sé því með öllu töpuð. Tjón stefnanda miðað við 15. október 1992 nemi þeirri fjárhæð, sem þá hafi verið tryggð með fullnægjandi hætti á grundvelli dómsgerðar, fjárnámssgerðarinnar, sem nú standi óhöguð sem slík, eftir hinn síðari hæstaréttardóm í málinu.

Ástæða sé til að minna á, að það sé meðal annars skilyrði fyrir því, að leyfi Hæstaréttar fáið fyrir því, að einkamál, sem þar hefur verið dæmt, verði tekið til meðferðar og dómsuppsögu að nýju, að stórfelldir hagsmunir aðilans séu í húfi. Það sé því augljóst, þegar Hæstiréttur leyfði endurupp-töku málsins, að hann hafi metið málsgögn svo, að það væru stórfelldir hagsmunir stefnanda sjálfs, sem væru í húfi, en ekki einhvers annars. Með hinum síðari dómi í málinu hafi Hæstiréttur staðfest þetta mat sitt, þrátt fyrir það að ofuráhersla hafi verið á það lögð í málinu af hálfu skuldara og lögmanna hans að gera stefnanda tortryggilegan og hamra á því, að hann ætti ekki þá kröfu, er hann krefði um greiðslu á. Á það skuli og minnt, að endurupptaka þessa einkamáls sé einsdæmi í íslenskri réttarsögu.

Stefnandi miðar við það í málinu, að bótaskyldu stefnda leiði af þeirri almennu óskráðu reglu skaðabótaréttarins, sem kölluð hefur verið vinnuveitendaábyrgð eða húsbóndaábyrgð og felist í því, að vinnuveitandi beri ábyrgð á tjóni, sem starfsmenn hans valdi með ólögætum og saknæmum hætti. Í máli þessu sé stefndi vinnuveitandinn og Benedikt E. Guðbjartsson hdl. starfsmaðurinn.

Sök starfsmannsins hafi verið sú að gefa hina röngu yfirlýsingu 2. október 1992, er leitt hafi til þess tjóns stefnanda, sem krafið sé um bætur fyrir í máli þessu. Til sönnunar þessu sé vísað til framangreinds, fram lagðra gagna og einkum dóms Hæstaréttar 23. mars 1995. Sök starfsmannsins sé reyndar ekki aðeins sú að gefa hina röngu yfirlýsingu, heldur hafi verið og frá honum komin gögn úr forðum stefnda, sem hafi átt að styrkja sannleiksgildi yfirlýsingarinnar, og hafi þau verið lögð fram í Hæstarétti í því skyni. Hefði ekki komið til þessa af hálfu starfsmannsins, hefði ekkert haggð af fjárnámssgerðinni, og stefnandi hefði fengið fullnustu kröfu sinnar.

Vegna ágætrar menntunar sinnar, sérþekkingar og reynslu hefði starfsmaðurinn átt að gjörþekkja skráðar sem óskráðar lagareglur á því sviði,

sem hér væri um að tefla, og því hefði honum mátt vera alveg ljóst, hvaða þýðingu yfirlýsing hans hefði og afhending gagna í nafni stefnda. Þrátt fyrir þetta hefði starfsmaðurinn ekki orðið við sérstakri áskorun stefnanda um leiðréttingu, áður en dómur gekk, sem hefði afstýrt tjóninu. Hann hefði þó áður leiðrétt hina fyrstu röngu yfirlýsingu sína, dags. 8. maí 1991, að kröfu stefnanda með yfirlýsingu sinni, dags. 16. maí 1991, sem stefnandi hafi getað sætt sig við.

Stefnandi segir, að í gögnum málsins sé vikið að fjárhagslegum tengslum starfsmannsins við skuldara kröfunnar í því skyni að leita skýringa á athöfnum hans. Á það megi og benda, að stefndi hafi getað haft af því mikla hagsmuni, að fjárnámi stefnanda í eignarhlutum Sigurjóns Ragnarssonar yrði hnekk. Sem sameigandi að þeim eignum, er fjárnámið hafi verið gert í, hafi stefndi haft vitneskju um þau verðmæti í eigu Sigurjóns og haft hagsmuni af því sjálfur að leita fullnustu þar í fyrir ótryggðum kröfum sínum á hendur honum. Hverjar svo sem hvatir starfsmannsins hafi verið, hvort sem það hafi verið vegna eigin hagsmuna eða húsbónda hans, verði þó ekki annað séð en hann hafi haft alveg einstaklega hertan ásetning til að hafa þau áhrif á niðurstöðu málsins fyrir Hæstarétti, að krafa stefnanda á hendur Sigurjóni Ragnarssyni félli niður. Fráleitt sé að líta svo á, að einhverjar sérstakar ástæður réttlæti skaðaverk starfsmannsins og það hafi því tvímælalaust verið ólöglegt.

Með vísan til alls framangreinds og gagna málsins sé það og hafið yfir allan vafa, að tjón stefnanda hafi verið sennileg afleiðing af gjörðum starfsmannsins í vinnutímanum í nafni stefnda.

Stefnandi vísar til almennra reglna skaðabótaréttarins. Hann reisir kröfuna um dráttarvexti á III. kafla laga nr. 25/1987 og málskostnaðarkröfuna á XXI. kafla laga nr. 91/1991.

4.0.

Málsástæður og lagarök stefnda.

Stefndi segir, að þar sem dómkrafa stefnanda á hendur stefnda sé skaðabótakrafa utan samninga og í raun sé um að ræða ætlaða tapaða greiðslu á þóknun fyrir lögfræðistörf, beri stefnandi óskipta sönnunarbyrði um ætlað tjón og orsakatengsl samkvæmt almennum sönnunarreglum skaðabótaréttarins, þ. á m. um eignaraðild sína að hinni framseldu áskorunarstefnu á Sigurjón Ragnarsson. Sé ætlað tjón stefnanda ósannað, en hann hafi ekkert sannað um hina lögfræðilegu þóknun né að hann hafi fengið greiðslu á þóknuninni með framsali á víxilköfunum á Sigurjón Ragnarsson. Fari stefnandi eingöngu eftir fullyrðingum í þessu efni.

Stefndi reisir dómkröfur sínar einkum á eftirfarandi málásástæðum:

1. Að ósönnuð sé tilvist og umfang ætlaðrar lögfræðipóknunar, sem eigi að hafa tapast við það, að greiðsla þóknunarinnar með víxilkjöfunum á hendur Sigurjóni Ragnarssyni glataðist, og að ekki sé sannað, að stefnandi hafi fengið greidda lögfræðipóknun og eignast hina umþrættu kröfu á Sigurjón Ragnarsson með kröfuframsali, svo sem stefnandi haldi fram. Leiði þetta til sýknu í báðum tilvikum.

2. Að ekki sé sannað, að yfirlýsing Benedikts Guðbjartssonar hdl. frá 2. október 1992 hafi öðru fremur valdið niðurstöðu dóms Hæstaréttar 15. október 1992 um ógildingu fjárnámsgerðarinnar. Séu því ósönnuð fullnægjandi orsakatengsl milli ætlaðs skaðaverknaðar og tjóns, þannig, að leitt geti til skaðabótaábyrgðar. Leiði það sömuleiðis til sýknu.

3. Að stefnandi eigi sjálfur sök á tjóni sínu, hafi hann orðið fyrir tjóni, með vanrækslu við réttargæslu í þeim þætti hæstaréttarmálsins nr. 61/1992, sem hafi lokið með dómi réttarins 15. október 1992. Leiði þetta einnig til sýknu eða a. m. k. til stórlækkunar á bótakröfum.

4. Að ósönnuð sé tilvist og umfang lögmannsþóknunar stefnanda, sem eigi að hafa tapast við það, að krafan á Sigurjón Ragnarsson glataðist við ógildingu fjárnámsins. Ætlað raunverulegt tjón stefnanda sé því ósannað, og leiði það til sýknu. Þá sé ekki sannað, að fengist hefði fullnusta á stefnukröfunum, 8.746.319 kr., af fjárnámsandlögnum í Pósthússtræti 11 og Einholti 2, Reykjavík, við nauðungarsölu á þessum fjárnámsandlögum, þó að fjárnámið hefði ekki verið ógilt. Leiði það í öllu falli til lækkunar á stefnukröfunum.

Til stuðnings þeim málásástæðum, sem nefndar eru í fyrsta lið, bendir stefndi á, að óumdeilt sé, að Helgi Þór Jónsson hafi verið eigandi víxilkjöfunnar á Sigurjón Ragnarsson. Hafi Helgi Þór falið stefnda kröfuna til innheimtu og sett hana síðan stefnda að handveði. Hafi stefndi fengið í eigin nafni áritaða áskorunarstefnu eða dómsígildi fyrir kröfunni 2. febrúar 1987. Þá hafi orðið málaferli út af fjárnámi fyrir henni, sem skotið hafi verið til Hæstaréttar, þar sem m. a. hafi verið byggt á því af hálfu skuldara, að stefnandi ætti ekki kröfuna. Hvorki við framsal stefnda á dómsígildinu til stefnanda né í málarekstrinum í Hæstarétti hafi stefnandi upplýst neitt um skipti á eignaraðild að kröfunni, þótt tilefni væri til. Á hinn bóginn hafi stefnandi kvittað 2. september 1987 um viðtöku kröfunnar úr hendi stefnda fyrir hönd Helga Þórs Jónssonar, en fengið áskorunarstefnuna samkvæmt beiðni framselda á sitt nafn til hagræðis við innheimtu hennar, en ekki vegna eigendaskipta á henni. Hafi stefnandi ekkert minnst á eigendaskipti að kröfunni við stefnda. Þá hafi stefnandi framselt áskorunarstefnuna samdægurs

lögmonnum í Kópavogi með sams konar framsalsáritun og hann hafi fengið frá stefnda til tryggingar greiðslu skuldar Helga Þórs Jónssonar, sem þar var í innheimtu, og síðan fengið stefnuna til baka með sams konar framsali. Sé um innheimtuframsöl að ræða í öllum tilvikum, sem sanni ekkert um eigendaskipti að kröfunni eða um greiðslu á henni.

Þá sé stefnandi í raun að krefja stefnda um bætur fyrir ætlaða tapaða þóknun fyrir „umsvifamikil lögfræðistörf fyrir Helga Þór Jónsson“. Hafi stefnanda verið lögskylt að gefa út þóknunarreikninga fyrir störf þessi, ef um hafi verið að ræða, og reikningsfæra í bókhaldi sínu og telja fram til skatts eigi síðar en við greiðslu þóknunarinnar, sem einnig hafi átt að bókfæra.

Engin formleg greiðslufirrlýsing eða framsalsfirrlýsing fyrir framsali víxilkjöfunnar á Sigurjón Ragnarsson frá Helga Þór til stefnanda hafi hins vegar farið fram í júlí 1987, þegar greiðsla á þóknun stefnanda eigi að hafa farið fram með kröfuframsali, né hafi stefnandi þá eða síðar gefið út nokkra kvittun fyrir greiðslu á hinni ætluðu lögfræðiþóknun, og ekki hafi þóknunin né krafa á Sigurjón Ragnarsson nokkru sinni verið bókfærð í bókhaldi stefnanda. Þá hafi stefnandi aldrei tíundað kröfuna eða þá þóknun fyrir lögfræðiþjónustu, sem hann segi hafa verið greidda með henni, til skatts og ekki heldur, þegar hann hafi talið sig hafa fengið fulla tryggingu fyrir henni með fjárnáminu í Hótel Borg. Ekki hafi stefnandi heldur gefið út neina þóknunarreikninga til Helga Þórs fyrir þá lögfræðiþjónustu, sem haldið sé fram, að hafi verið greidd með framsali á víxilkjöfunni til stefnanda. Hafi stefnandi heldur aldrei lagt fram, meðan á málaferlunum stóð út af fjárnáminu, nein gögn úr bókhaldi til sönnunar máli sínu þrátt fyrir áskoranir þar um.

Samkvæmt dómi Hæstaréttar 15. október 1992 (H. 1992, 1627) um ógildingu fjárnámsins hafi Hæstiréttur talið, að stefnandi hafi ekki „fært fyrir því fullnægjandi rök, að hann hafi ekki komið fram sem umboðsmaður Helga Þórs Jónssonar við framsal áskorunarstefnunnar þrátt fyrir orðalag á því“, eins og segir í dóminum. Sé það þá fyrst, þegar höfð sé uppi skaðabótakrafa á hendur stefnda, að stefnandi og skjólstæðingur hans gefi út yfirlýsingu, dagsetta 30. júlí 1993, um eignayfirfærslu á kröfunni frá Helga Þór til stefnanda, sem hafi átt að fara fram sex árum fyrr og þá skömmu áður en Helgi Þór hafi fengið greiðslustöðvun. Þegar það sé virt, sem rakið sé að framan, og hafðir í huga hagsmunir þeirra félaga, verði yfirlýsing þeirra 30. júní 1993 að teljast harla ótrúverðug og ekkert sönnunargildi hafa.

Þá hafi það ekkert sönnunargildi, að í yfirlitunum tveimur um eigna- og skuldastöðu Helga Þórs Jónssonar 30. júní 1987 og 31. ágúst 1987, sem hafi

fylgt beiðni stefnanda fyrir hönd Helga um greiðslustöðvun, sé getið víxilkrafna á Sigurjón Ragnarsson og Sælgætisgerðina Völu sf. í fyrra yfirlitinu, en ekki í hinu síðara, enda víxilkröfunum á Sigurjón Ragnarsson ráðstafað til lögmanna í Kópavogi til tryggingar á skuld Helga Þórs, sem þar var í innheimtu, og væntanlega hafi eitthvað svipað verið uppi á teningnum með víxilkröfuna á Sælgætisgerðina Völu sf.

Loks verði að andmæla sérstaklega þeim misskilningi stefnanda, að í heimild til endurupptöku hæstaréttarmálsins nr. 61/1992 um ógildingu fjárnámsins felist viðurkenning Hæstaréttar á eignaraðild stefnanda að hinni árituðu áskorunarstefnu á Sigurjón Ragnarsson, þ. e. grundvelli fjárnámsins, og að Hæstiréttur fullyrði, að stórfelldir hagsmunir stefnanda sjálfs séu í húfi. Hæstiréttur fullyrði ekkert um þetta, heldur segi aðeins, að stefnandi hafi fært fyrir því nægileg rök, að hann kunni að hafa stórfellda hagsmuni af endurupptöku málsins, og taki síðan berum orðum fram í dómi sínum, að engin afstaða sé tekin til „grundvallar þess, sem fjárnámið hvíldi á“, þ. e. til áskorunarstefnunnar og eignaraðildar stefnanda að kröfum samkvæmt henni. Að öllu samanlögðu fari því þannig fjarri, að stefnandi hafi sannað, að hann hafi orðið fyrir tjóni.

Til stuðnings þeim málsástæðum, sem nefndar eru í öðrum lið að framan, bendir stefndi á, að það sé grundvallarregla í skaðabótarétti, að til stofnunar skaðabótaábyrgðar á hendur manni þurfi ætlaður verknaður hans að vera höfuðorsök þess, að tjónið varð. Því sé ekki svo farið hér.

Í dómi Hæstaréttar í endurupptökumálinu 23. mars 1995 (H. 1995, 802) segir svo: „Með dómi Hæstaréttar 15. október 1992 var hin kærða aðfarargerð felld úr gildi. Var niðurstaða dómsins á því byggð, að aðfarargrundvöllur áskorunarstefnunnar hefði verið niður fallinn, er hin kærða fjárnámsgerð fór fram. Var þá meðal annars litið til yfirlýsingar lögfræðideildar Landsbanka Íslands frá 2. október 1992.“

Samkvæmt þessu hafi yfirlýsingin frá 2. október 1992 ekki verið höfuðástæða niðurstöðu réttarins um, að aðfarargrundvöllur áskorunarstefnunnar hafi verið niður fallinn, heldur hafi aðeins verið litið til hennar meðal annarra atriða, er réðu niðurstöðunni. Séu þessi önnur atriði rakin í forsendum dóms Hæstaréttar 15. október 1992, en þau séu: 1. Umsvifamikil lögfræðistörf stefnanda fyrir Helga Þór Jónsson. 2. Greiðslustöðvun Helga Þórs 2. september 1987, daginn, sem framsalið frá stefnda til stefnanda hafi farið fram á áskorunarstefnunni á Sigurjón Ragnarsson. 3. Viðskipti stefnanda sem lögmanns varðandi kröfukaup. 4. Skortur á rökum fyrir því, að stefnandi hafi ekki verið umboðsmaður Helga Þórs við framsal áskorunarstefnunnar.

Telji Hæstiréttur, að vegna allra þessara atriða og „að skuldbindingar samkvæmt áskorunarstefnunni voru greiddar með kaupum á veðskulda-bréfi af Helga Þór Jónssyni“, eins og segi í yfirlýsingunni frá 2. október, 1992, skorti á, að stefnandi „hafi fært að því fullnægjandi rök, að hann hafi ekki komið fram sem umboðsmaður Helga Þórs Jónssonar við framsal áskorunarstefnunnar þrátt fyrir orðalag á því. Fallist er á það með sóknar-aðila, að aðfarargrundvöllur áskorunarstefnunnar hafi verið niður fallinn, er hin kærða fjárnámsgerð hafi farið fram“. Yfirlýsing stefnda 2. október 1992 ráði hér greinilega ekki úrslitum, heldur sé aðeins eitt atriði af mörg-um, sem litið hafi verið til, en hin atriðin, sem stefnda séu óviðkomandi, hafi riðið baggamuninn. Ráði bersýnilega úrslitum um niðurstöðuna, að stefnandi hafi ekki fært fullnægjandi rök að því, að hann hafi ekki verið umboðsmaður Helga Þórs við framsal áskorunarstefnunnar. Verði dómur Hæstaréttar ekki skilinn öðruvísi (H. 1992, 1627).

Sé þannig ósannað, að yfirlýsing stefnda 2. október 1992 hafi verið höfuð-orsök þess, að Hæstiréttur felldi fjárnámið úr gildi. Séu þegar af þeim ástæðum ekki skilyrði til stofnunar skaðabótaábyrgðar á hendur stefnda.

Til stuðnings þeim málsástæðum, sem nefndar eru í þriðja lið að framan, bendir stefndi á, að það sé grundvallaratriði í hæstaréttarmálinu, að stefn-andi hafi ekki fært þar fullnægjandi rök að því, að hann hafi ekki verið um-boðsmaður Helga Þórs við framsal stefnda á áskorunarstefnunni til stefn-anda. Það sé sú staðreynd, sem ráðið hafi úrslitum um þá niðurstöðu Hæstaréttar, að aðfarargrundvöllur áskorunarstefnunnar taldist niður fall-inn, er fjárnámið fór fram, og að fjárnámið var fellt úr gildi. Eigi stefnandi sjálfur sök á því, að þannig fór, hvað sem líði yfirlýsingum stefnda.

Á þessum skorti á fullnægjandi rökum af hálfu stefnanda beri stefnandi einn ábyrgð. Hafi eðli kröfuframsalsins til hans verið vefengt af hálfu Sigur-jóns Ragnarssonar frá upphafi málaferlanna um gildi fjárnámsins og því haldið fram, að Helgi Þór Jónsson eða þrotabú hans ætti kröfuna á Sigurjón en ekki stefnandi. Hafi stefnandi hverju sinni haft tækifæri til að leiða sönn-ur að því, að hann hafi ekki verið umboðsmaður Helga Þórs Jónssonar við framsal stefnda á áskorunarstefnunni til stefnanda, en það hafi hann ekki gert. Hafi honum þó sem löglærðum manni mátt vera ljóst, hverja þýðingu það gæti haft um málsúrslit. Þá verði ekki séð, að stefnandi hafi haft uppi við Hæstarétt nein viðbrögð við viðbótargreinargerðinni af hálfu Sigurjóns Ragnarssonar eða meðfylgjandi yfirlýsingu bankans frá 2. október 1992. Hafi stefnanda sem lögmanni þó mátt vera ljóst, að skjótra viðbragða væri þörf í því efni og það gæti leitt til réttarspjalla, ef engin andmæli kæmu fram. Eigi stefnandi þannig sjálfur sök á ætluðu tjóni sínu, hvað sem líði

mishermi í yfirlýsingum bankans, og verði að bera tjón sitt sjálfur eftir grundvallarreglum skaðabótaréttarins um eigin sök.

Til stuðnings þeim málsástæðum, sem nefndar eru í fjórða lið að framan, bendir stefndi á, að grundvöllurinn að baki skaðabótakröfu stefnanda sé ætluð töpuð lögmannspóknun, sem ekkert sé sannað um. Sé því ekkert sannað um raunverulegt tap stefnanda, ef um sé að ræða, hvað þá, að það nemi stefnufjárhæðinni, 8.746.319 kr. Hafi krafan á Sigurjón Ragnarsson nánast verið verðlaus, þegar póknun stefnanda eigi að hafa verið greidd með henni. Eigi stefnandi ekki bótarétt fyrir öðru og meira en svari þeirri póknun, sem á sínum tíma hafi fengist greidd með hinni verðlausu kröfu á Sigurjón, hafi slík greiðsla farið fram.

Stefnandi hafi ekki heldur fært fram sönnur þess, að hann hefði fengið fullnustu af fjárnámsandlögum í Pósthússtræti 11 og Einholti 2, Reykjavík, sem svari stefnukröfum í máli þessu, hefði fjárnámið ekki verið ógilt. Liggi ekkert mat fyrir um uppboðsandvirði eignarhlutanna. Geti ætlað tap stefnanda aldrei numið hærri fjárhæð en fengist hefði út úr fjárnámsandlögum á nauðungaruppboði. Liggi fyrir, að stefnandi hafi sjálfur talið fjárnámsandlagið í Einholti 2, Reykjavík, lítils virði, en uppboðsverð á Pósthússtræti 11, Reykjavík, við sölu á nauðungaruppboði 9. janúar 1989 hafi numið 50.000.000 kr. eða sem svari 3.585.000 kr. miðað við 7,17% eignarhlut stefnanda. Verð við frjálsa sölu sé hins vegar óhæft til viðmiðunar. Beri þannig að stórlækka stefnukröfur, verði ekki sýknað í málinu.

Þá hafi upphafleg krafa á Sigurjón Ragnarsson aðeins numið 1.500.360 kr., en langstærstur hluti skaðabótakröfu stefnanda sé dráttarvextir og dráttarvaxtavextir. Geti höfuðstóll skaðabótakröfu stefnanda ekki numið hærri fjárhæð en svari þeirri lögmannspóknun, sem greidd hafi verið með kröfunni á Sigurjón, og aldrei meiri en fengist hefði af fjárnámsandlögum við nauðungarsölu. Dráttarvöxtum af dæmdum höfuðstól, ef til komi, sé andmælt frá fyrri tíma en dómsuppsögudegi, eins og mál þetta sé vaxið.

Að lokum mótmælir stefndi aðdróttunum stefnanda um, að Benedikt E. Guðbjartsson hdl. hafi vísvitandi reynt að spilla rétti stefnanda og fá fjárnáminu í eignarhlutum Sigurjóns Ragnarssonar hnekkt. Segir stefndi, að um rakalausar dylgjur sé að ræða. Engin fjárhagsleg tengsl hafi verið milli Benedikts og Sigurjóns. Hafi Benedikt ekki heldur neinar kröfur átt á Sigurjón né nokkra persónulega hagsmuni í húfi um úrslit málaferla hans og stefnanda. Aðeins sem einn af mörgum innheimtulögmönnum eigenda krafna á Sigurjón hafi Benedikt séð um innheimtu á hann og annað ekki. Hin eina sök Benedikts í máli þessu sé sú að hafa treyst sannleiksgildi orða annarra lögmanna við útgáfu margnefndra yfirlýsinga af hálfu stefnda í stað þess að staðreyna hlutina nægilega sjálfur.

Stefndi mótmælir sérstaklega kröfu stefnanda um málskostnað.

5.0.

Forsendur og niðurstaða.

Í dómi Hæstaréttar í áðurgreindu endurupptökumáli 23. mars 1995 (H. 1995, 802) segir svo: „Með dómi Hæstaréttar 15. október 1992 var hin kærða aðfarargerð felld úr gildi. Var niðurstaða dómsins á því byggð, að aðfarargrundvöllur áskorunarstefnunnar hefði verið niður fallinn, er hin kærða fjárnámsgerð fór fram, Var þá meðal annars litið til yfirlýsingar lögfræðideildar Landsbanka Íslands frá 2. október 1992.“

Samkvæmt þessum orðum dómsins verður að líta svo á, að umrædd yfirlýsing frá 2. október 1992 hafi ekki ein leitt til þeirrar meginforsendu réttarins, að aðfarargrundvöllur áskorunarstefnunnar hafi verið niður fallinn, heldur hafi önnur atriði einnig átt þátt í henni. Eru þessi önnur atriði rakin í forsendum dóms Hæstaréttar 15. október 1992 (H. 1992, 1627) þannig:

„Pegar atvik máls eru virt, svo sem umsvifamikil lögfræðistörf varnaraðila fyrir Helga Þór Jónsson, greiðslustöðvun hins síðarnefnda, ofangreind yfirlýsing Landsbankans frá 2. október 1992, viðskipti hans sem lögmanns varðandi kröfukaup og að skuldbindingar samkvæmt áskorunarstefnunni voru greiddar „með kaupum á veðskuldabréfi af Helga Þór Jónssyni“, þykir á skorta, að varnaraðili hafi fært fyrir því fullnægjandi rök, að hann hafi ekki komið fram sem umboðsmaður Helga Þórs Jónssonar við framsal áskorunarstefnunnar þrátt fyrir orðalag á því.“

Ómótmælt er, að Helgi Þór var upphaflegur kröfueigandi vegna umræddra víxla á Sigurjón Ragnarsson. Helgi Þór fól stefnda kröfuna til innheimtu og setti hana síðan stefnda að handveði. Stefndi fékk í eigin nafni áritaða áskorunarstefnu eða dómsígildi fyrir kröfunni 2. febrúar 1987. Stefndandi kvittaði 2. september 1987 um viðtöku víxlanna að baki kröfunni úr hendi stefnda fyrir hönd Helga Þórs, en fékk áskorunarstefnuna framselda á sitt nafn. Fullyrðir stefndi, að það hafi verið samkvæmt beiðni til hagræðis við innheimtu kröfunnar, en ekki vegna eigendaskipta á henni. Hafi stefndandi þá ekkert minnst á eigendaskipti að kröfunni við stefnda. Þá framseldi stefndandi áskorunarstefnuna samdægurs lögmönnum í Kópavogi með sams konar framsalsáritun og hann hafði fengið frá stefnda til tryggingar greiðslu skuldar Helga Þórs, sem þar var í innheimtu, og fékk síðan stefnuna til baka með sams konar framsali.

Stefndandi hefur ekki hnekkst þeirri fullyrðingu stefnda, að stefndandi hafi ekki minnst á það við starfsmenn stefnda, að eigendaskipti hafi orðið á

kröfunni. Engin formleg greiðslufirlýsing eða yfirlýsing um framsal kröfunnar á Sigurjón Ragnarsson frá Helga Þór til stefnanda var gefin út í júlí 1987, þegar greiðsla á þóknun stefnanda frá Helga Þór átti að hafa farið fram með kröfuframsali. Stefnandi og Helgi Þór gáfu fyrst út yfirlýsingu 30. júlí 1993 um eignayfirlýsingu á kröfunni frá Helga Þór til stefnanda, sem átti að hafa orðið sex árum fyrr og þá skömmu áður en Helgi Þór hafði fengið greiðslustöðvun.

Þegar framangreint er virt, verður að álykta, að erfitt hafi verið fyrir aðra en stefnanda sjálfan, áður en greind yfirlýsing, dags. 30. júlí 1993, lá fyrir, að gera sér skjóta grein fyrir því með ótvíræðum og vafalausum hætti, að stefnandi væri eigandi umræddrar kröfu eða að rangar upplýsingar í þessu efni myndu leiða til réttarspjalla fyrir hann. Þótt telja verði, að umræddur starfsmaður stefnda hafi sýnt af sér gáleysi með fullyrðingu um, að greindir víxlar hafi verið greiddir af Helga Þór, verður skuldinni þó ekki algerlega skellt á stefnda vegna fullyrðingar um, að hin áritaða áskorunarstefna hafi verið framseld stefnanda vegna Helga Þórs. Verður að telja, að stefnandi megi einnig sjálfum sér um kenna, að vafi og misskilningur réð ferðinni á þessum tíma um eignarhald á umræddri kröfu. Af þeim sökum hafði stefnandi sérstaka ástæðu til að bregðast við og leiðrétta fram komnar upplýsingar og enn fremur að leggja fram gögn og skýra málið af sinni hálfu til að taka af allan vafa í þessu efni.

Við málskot til Hæstaréttar út af gildi fjárnámsins fyrir kröfunni var bæði á því byggt af hálfu skuldara, að umrædd krafa væri greidd og að stefnandi ætti ekki kröfuna, og því haldið fram, að Helgi Þór eða protabú hans ætti kröfuna á Sigurjón Ragnarsson. Hafði stefnandi tækifæri til að leiða sönnur að því, að hann hefði ekki verið umboðsmaður Helga Þórs við framsal stefnda á áskorunarstefnunni til stefnanda. Í þessu sambandi verður að hafa í huga, að stefndi var ekki kröfueigandi, heldur framseljandi að formi til, þar sem áskorunarstefnan var árituð vegna þriggja víxla, sem voru til tryggingar viðskiptum Helga Þórs við stefnda. Þá lágu ekki fyrir reikningar frá stefnanda til Helga Þórs fyrir lögfræðistörf, sem hann hafði innt af hendi fyrir hann, né kvittanir þess efnis. Stefnandi lagði ekki fram nein sönnunargögn um skipti á eignaraðild að kröfunni, þótt tilefni væru til.

Ekki verður séð, að stefnandi hafi haft uppi við Hæstarétt nein viðbrögð við viðbótargreinargerð af hálfu Sigurjóns Ragnarssonar, sem stefnandi fékk 7. október 1992 ásamt meðfylgjandi yfirlýsingu bankans frá 2. október 1992. Í viðbótargreinargerð þessari var því haldið fram, að stefnandi væri ekki eigandi fjárnámskröfunnar, og á það bent, að ekki hefði verið lagt fram í málinu framsal frá Helga Þór til stefnanda. Enn fremur var því hald-

ið fram í þessari viðbótargreinargerð, að Helgi Þór hefði greitt víxlana að baki áskorunarstefnunni. Stefnandi lét undir höfuð leggjast að senda Hæstarétti þegar andsvör við þessum staðhæfingum í viðbótargreinargerðinni eða hnekkja þeim með öðrum hætti, en til þess hafði hann einnar viku frest, frá því að Hæstiréttur sendi honum viðbótargreinargerðina, sbr. 1. mgr. 149. gr. laga nr. 91/1991 um meðferð einkamála.

Þar sem vænta mátti, að stefnandi hefði sjálfur undir höndum frekari sannanir um eignaraðild að kröfunni eða líkur voru fyrir því, að hann gæti útvegað þær, t. d. formlegt framsal frá Helga Þór til sín, var brýnt, að hann sýndi fram á, að áðurgreindar fullyrðingar væru rangar, t. d., að krafan hefði ekki verið greidd og hann væri eigandi hennar. Þótt stefnandi hafi sent stefnda áskorun um leiðréttingu að viðlagðri ábyrgð, verður slík aðgerð ein sér að teljast ófullnægjandi. Mótmæla þurfti þegar í stað röngum fullyrðingum, a. m. k. áður en dómur gekk, þar sem ekki var vitað, hvort starfsmönnum stefnda væri ljóst, hversu málið bæri brátt að eða hve langir frestir væru til reiðu, enda ítrekaði stefnandi málaleitan sína ekki við þá. Gekk dómur í málinu rúmri viku eftir, að stefnandi fékk viðbótargreinargerðina. Verður að telja, að sá frestur hefði átt að duga stefnanda til að grípa til varnaraðgerða í málinu. Þegar því litið er til framkomu stefnanda í greindum málalærlum út af gildi fjárnámsins fyrir kröfunni, sem skotið var til Hæstaréttar, verður að álykta, að stefnandi eigi sjálfur að verulegu leyti sök á ætluðu tjóni sínu.

Þegar það, sem að framan greinir, aðdragandi að dómi Hæstaréttar frá 15. október 1992, forsendur dómsins og þáttur stefnanda sjálfs í ætluðu tjóni sínu, er virt í heild, verður ekki talið, að stefnandi hafi sýnt fram á, að stefndi eigi að bera bótaábyrgð að lögum gagnvart honum. Ber af þeirri ástæðu að sýkna stefnda af kröfum hans.

Eftir atvikum og með vísun til 3. mgr. 130. gr. laga nr. 91/1991 þykir rétt, að hvor málaðili beri sinn kostnað af málinu.

Jón L. Arnalds héraðsdómari kvað upp dóm þennan.

D ó m s o r ð:

Stefndi, Landsbanki Íslands, skal vera sýkn af kröfum stefnanda, Péturs Þórs Sigurðssonar, í máli þessu.

Málskostnaður fellur niður.